

15 ČNOSŤ ROZVÁŽNOSTI

Úvod²⁴⁵

Mnohí chcú obnoviť a zlepšiť súčasný svet, na ktorý sa často pozeráme negatívne. Ak chceme zlepšiť svet, okolie a ľudí okolo nás, musíme v prvom rade začať od seba. Lebo nemôžeme iných meniť, ak náš život nebude hlboko zakorenený v Bohu.

K premene na obraz Boží nás pozýva Ježiš Kristus, keď volá: „Učte sa odo mňa“ (*Mt 11,29*). Od Ježiša sa máme učiť čnostnému životu. Každý z nás svojím životom vytvára akúsi mozaiku obrazu Boha. Jednotlivými časťami v tejto mozaike sú práve naše čnosti. Čím viac ich máme, tým krajší a pravdivejší obraz Boha ponúkame svojmu okoliu a svojim blíznym. A naopak, čím menej čností badať v našom živote, tým horší a nepravdivý obraz Boha ponúkame svetu. Niekedy je to len karikatúra. Čnosti by teda nemali chýbať v živote veriaceho človeka.

Jednou zo štyroch kardinálnych čností je rozvážnosť. Poukazuje na správny smer, ktorým by sme sa mali vydať pri nasledovaní Ježiša. Ona nás bude rozvážne viesť a opatrovať, ochráni nás svojou velebnosťou (*porov. Múd 9,11*).

15.1 Kňaz a božské čnosti

„Čnosť vo všeobecnosti je trvalá a stála dispozícia konať dobro. Umožňuje človekovi nielen konať dobré skutky, ale aj dávať zo seba samého to najlepšie“ (*KKC 1733*). Každý kňaz, ak chce byť naozaj vzorným kňazom, musí si osvojovať, nadobúdať a vlastniť božské čnosti. Medzi tieto základné Božie čnosti patrí: viera, nádej, láska.²⁴⁶ Kňaz ako pastier veriaceho ľudu je pozvaný, aby veriacich privádzal k Ježišovi Kristovi, a preto musí byť hlboko zakorenený v Kristovi. Ježiš Kristus má byť jeho učiteľom a vzorom, a svoj život sa má snažiť prispôbiť podľa života Ježiša Krista. Ježiš Kristus sa nemení v priebehu vekov. On je vždy ten istý „včera, dnes a naveky“ (*Hebr 3,18*).

Čnosť ako taká je trvalý návyk konať dobro. Ak si nadobudneme trvalý zvyk hovoriť pravdu, máme čnosť pravdovravnosti. Ak sme si zvykli usilovne a kvalitne pracovať, máme čnosť pracovitosti. Ak sme si zvykli nejest' a nepiť viac ako treba, ovládať sklon jest' a piť bez miery, máme čnosť striedmosti

²⁴⁵ Porov.: GARBIAR, P.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2004.

²⁴⁶ Porov.: GUSIČ, J.: *Kristova výzva veľkodušným*. Bratislava : LÚČ, 1994, s. 52.

v jedení a pití. Ak sme si zvykli zvoliť si určitý smer a rozhodli ísť za ním pomocou vhodných a dobrých prostriedkov, máme čnosť múdrosti. Ak sme si zvykli ovládať hnev, náladovosť a city, tak sme si osvojili čnosť láskavosti. Ak sme si zvykli dávať každému to, čo mu podľa práva prislúcha, máme čnosť spravodlivosti. Ak vieme dosahovať vytýčené ciele aj za cenu obetí, námah a zriekania, máme čnosť sily. Ak ovládame pohlavný pud a riadime jeho užívanie rozumovými a Božími zákonmi, máme čnosť čistoty.²⁴⁷

Podstatné pri čnosti je, že sa snažíme dosiahnuť dobro nie chvíľkovo a jednorazovo, lež trvale, až sa nám táto snaha stane zvykom. Základné čnosti, ako sú viera, nádej a láska, ako aj ostatné čnosti by si mal každý kresťan osvojiť, ak chce svojím životom uskutočniť a dokázať svoju podobnosť s Ježišom Kristom.²⁴⁸ „Všetky čnosti sú výsledkom a zároveň zárodkom morálne dobrých činov; lebo uspôsobujú všetky schopnosti človeka, aby mali účasť na Božej láske“ (KKC 2500). Kňaz je povinný už na základe svojho povolania mať tieto čnosti v číh väčšej miere. Bolo by neskoro, keby sa o ne usiloval až potom, keď sa stane kňazom.

15.2 Čnosť rozvážnosti

KKC ju charakterizuje takto: Rozvážnosť je čnosť, ktorá uschopňuje praktický rozum, aby vo všetkých situáciách rozoznával, čo je pre nás skutočným dobrom, a volil správne prostriedky na jeho vykonanie. Sv. Tomáš Akvinský ju charakterizuje ako správnu normu konania. Rozvážnosť sa nemá zamieňať s bojzivosťou alebo strachom, ani s dvojtvárnosťou, alebo pretvárkou. Volá sa aj „kormidelník čností“, lebo riadi ostatné čnosti tým, že im určuje normu a mieru. Rozvážnosť bezprostredne riadi úsudok svedomia. Rozvážny človek rozhoduje o svojom správaní a usporadúva ho podľa tohto úsudku. Vďaka tejto čnosti aplikujeme morálne zásady bez omylu v jednotlivých prípadoch a prekonávame pochybnosť o dobre, ktoré treba robiť, a o zle, ktorému sa treba vyhýbať (porov. KKC 1806). Už z tejto čnosti rozvážnosti badáme, aká je dôležitá v živote veriaceho človeka. Koľkokrát počujeme, že ten a ten človek koná nerozvážne, kým zasa o druhom tvrdia, že je to rozvážny človek. Rozvážny človek vďaka čnosti rozvážnosti pred každým dôležitým skutkom zvaží, čo chce vlastne urobiť a prečo. Ak by sme sa sami nevedeli rozhodnúť, čo máme robiť, rozvážnosť nám hovorí, aby sme požiadali o radu ľudí, ktorí sú známi svojou rozvážnosťou. Vo veľmi vážnych situáciách skôr ako sa rozhodneme, budeme sa utiekať v modlitbe k Bohu, aby nám ukázal, čo máme robiť.²⁴⁹ Vidíme teda, že oblasťou pôsobnosti tejto činnosti je konkrétny život a jeho stále problémy. Ak sa pre nedostatok rozvážnosti vzdialime od stredu, v ktorom sa vždy čnosť nachádza, hrozí nebezpečenstvo úpadku

²⁴⁷ Porov.: FORGAN, V.: *O čnostiach*. Trnava : SSV, 1991, s. 7.

²⁴⁸ Porov.: GUSIČ, J.: *Kristova výzva veľkodušným*. Bratislava : LÚČ, 1994, s. 85.

mravného života. Posun na niektorú stranu od stredu treba pripísať predovšetkým nedostatku ostražitosti, jemnosti svedomia, ale najmä nedostatku rozvážnosti, ktorá je strážcom mravnosti a zároveň mierou, matkou a kráľovnou čnosti. Jej nedostatok má za následok nevšímavosť voči úprimnému napomínaniu blížnych a priateľov, necitlivosťou voči pohodlnosti, ctižiadostivosti, lenivosti, netrpezlivosti, nemiernosti a mnohých iných nerestí, ktoré milimeter po milimetri vzdľavovali človeka od stredu, takže ani len nevedel, ako sa z jeho čnosti stala čnosť najprv chybná, narušená, až sa stala nerestou.²⁴⁹

V čom teda spočíva čnosť rozvážnosti? Určite to nie je v množstve vedomostí alebo v prešibanosti a šikovnosti, ani v pohotovom a rýchлом myslení. Naopak, ak sme rozvážni, robíme to, čo vedie k vytýčenému cieľu, a zriekame sa toho, čo by nás brzdilo, alebo čo by nám úplne zabránilo dosiahnuť vytýčený cieľ. Rozvážnosť pobáda rozum, aby vyberal a usmerňoval prostriedky, vedúce k poslednému cieľu.²⁵⁰ A pre kresťana je cieľom jeho života Boh. Veď Boh nás nestvoril preto, žeby nás potreboval, veď on sa bez nás zaobíde. Daroval nám preto bytie, aby nám dožičil z plnosti svojej dobroty a lásky. Keď poznávame Boha ako náš posledný cieľ a zmysel života, musíme ho mať vždy pred očami a všetko svoje myslenie a konanie zamerať na neho. Všetkému, čo nám stojí v ceste, máme sa vyhýbať a odporovať. Všetkým, čo nie je užitočné a osožné pre dosiahnutie tohto cieľa a splnenia životného poslania, pohrdáť a všetkého sa zriekať.²⁵¹ Kresťanská rozvážnosť nám pomáha uvedomiť si, že jedine on môže byť našim najvyšším Dobrom, za ktorým túžime a ktoré sa usilujeme dosiahnuť.

Potom pred každou činnosťou, ktorú chcem konať, alebo pred vynechaním činnosti, pred každým stvoreným dobrom, ktoré chcem dosiahnuť, si kladiem otázku: Ako mi to pomôže dosiahnuť večný cieľ, Boha? Čo by teraz na mojom mieste robil Ježiš Kristus?²⁵² Zároveň rozvážnosť pobáda myslieť na to, „akí šťastní sú ľudia, ktorí nemyslia na svoj životný cieľ, ale tak žijú, akoby boli na tejto zemi len pre splnenie svojich telesných radostí a žiadostí.“²⁵³ A tak kto svoju slávu hľadá mimo Boha, alebo kto hľadá potešenie v nejakom osobnom dobre, ten nebude mať trvalú radosť a nepocíti voľnosť vo svojom srdci, ale naopak, plno prekážok a úzkostí. Lebo keď v niečom hľadáme seba, hneď pocítíme mdlobu a suchotu.²⁵⁴

Čnosť rozvážnosti veľmi potrebujeme aj pri voľbe budúceho povolania. Tu totiž ide o rozhodnutie na celý život.²⁵⁵ „Je jasné, že naša večná spása závisí hlavne od voľby životného stavu. Páter Ľudovít z Granady nazýval túto voľbu

²⁴⁹ Porov.: HLINKA, A.: *Každý sa môže zmeniť*. Bratislava : Don Bosco, 1994, s. 106.

²⁵⁰ Porov.: GAZZERA, A., LEONELLI, A.: *V jeho šlapajach*. Rím : Grafická škola Pia XI., 1992, s. 330 – 331.

²⁵¹ Porov.: SALESKÝ, F.: *Filotea*. Bratislava : LÚČ, 1996, s. 40 – 41.

²⁵² Porov.: FORGAN, V.: *O čnostiach*. Trnava : SSV, 1991, s. 40.

²⁵³ Porov.: SALESKÝ, F.: *Filotea*. Bratislava : LÚČ, 1996, s. 41.

²⁵⁴ Porov.: KEMPENSKÝ, T.: *Nasledovanie Krista*. Trnava : SSV, 1996, s. 148 – 149.

²⁵⁵ Porov.: GUSIČ, J.: *Kristova výzva veľkodušným*. Bratislava : LÚČ, 1994, s. 101.

hlavným kolesom života. Ak je v hodinách pokazené koliesko, celé hodiny sú pokazené. Tak isto je to aj v poriadku spásy. Ak človek urobí chybu pri voľbe povolania, celý život má pokazený. Ak si chceme zaistiť spásu, musíme prijať stav, do ktorého nás Pán Boh volá, pretože jedine tam nám pripravil milosti a účinnú pomoc nevyhnutnú pre našu spásu. Každý má svoj vlastný dar od Boha, jeden tak, druhý inak.²⁵⁶ Mladí, ktorí cítia, že ich volá Boh, aby sa vydali cestou založenia si vlastnej rodiny, ak chcú tento krok múdro a rozvážne urobiť a svoje manželstvo postaviť na pevné základy, nech si dobre rozmyslia, s kým vstupujú do manželstva. Tu často potrebujú radu svojich skúsenejších rodičov alebo nejakého rozvážneho človeka. No ak ide o to, že nejaký mladík vo svojom srdci cíti, že ho Pán Boh volá do duchovného stavu, takýto sa nesmie dať uniesť nejakým citovým oduševneným k tomuto povolaniu, ale si musí rozvážne položiť otázku, prečo chce vykročiť do života touto cestou. Mladí sa musia naozaj cvičiť v čnosti rozvážnosti, a keď sa stanú kňazmi, budú ju potrebovať nielen v mimoriadnych prípadoch, ale aj v každodennom apoštoláte.²⁵⁷

15.3 Rozvážnosť vo Svätom písme

Starý zákon často zdôrazňuje čnosť rozvážnosti, zvlášť v Knihe prísloví. V Novom zákone nás o nej poučuje Ježiš: „Posielam vás ako ovce medzi vlkov. Buďte teda obozretní ako hadi a jednoduchí ako holubice. Dávajte pozor pred ľuďmi... Nestarajte sa o to, ako alebo čo máte povedať... „Ved' nie vy budete hovoriť, ale Duch vášho Otca bude hovoriť vo vás“ (Mt 10,16–20).²⁵⁸ Pán nás chce mať rozvážnych a múdrych. Vieme, že chváli sluhu, aby očakával svojho pána (porov. Mt 24, 45–51), chváli múdreho a rozvážneho, ktorý postavil dom na skale (porov. Mt 7,24–25), muža, ktorý si spočítal náklady, prv než začal stavať vežu (porov. Lk 14,28) a kráľa, ktorý si spočítal vojakov, prv než začal vojnu (porov. Lk 14,31).²⁵⁹ Kristus dokazuje, že rozvážnosť je nadprirodzená čnosť, pretože všetko podriaďuje poslednému cieľu: treba obetovať vlastný život, aby si človek zachoval Božiu milosť, pretože milosť je najcennejší poklad. Musíme so ho zabezpečiť, aj keby sme mali predať všetko ostatné (porov. Mt 13,44–45). Rozvážna je aj panna, ktorá vyčkáva ženícha so zažatou lampou milosti (porov. Mt 25,1–13), rozvážny je človek, ktorý spravuje a zúžitkuje zverené talenty (porov. Mt 25,14–30).²⁶⁰ Zmienené podobenstvá pojednávajú o správnom postoji a správaní vzhľadom k príchodu Syna človeka. Doporučuje sa v tejto situácii zodpovedné jednanie. Dôraz sa kladie na pozitívne správanie, ktoré stojí v protiklade k malátnej nečinnosti. Je to výzva určená kresťanom, ktorí by mali pomocou rozvážnosti vzhľadom k druhému príchodu Ježiša, pilne pracovať

²⁵⁶ REY-MARMET, T.: *Človek pre beznádejných*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 1996, s. 31.

²⁵⁷ Porov.: GUSIČ, J.: *Kristova výzva veľkodušným*. Bratislava : LÚČ, 1994, s. 102.

²⁵⁸ Porov.: GAZZERA, A., LEONELLI, A.: *V jeho šlapajach*. Rím : Grafická škola Pia XI., 1992, s. 331.

²⁵⁹ Porov.: FORGAN, V.: *O čnostiach*. Trnava : SSV, 1991, s. 41.

²⁶⁰ Porov.: GAZZERA, A., LEONELLI, A.: *V jeho šlapajach*. Rím : Grafická škola Pia XI., 1992, s. 331.

a vyhnúť sa záhaľke a strachu. Pretože návrat Pána a vyúčtovanie patria k podstate našej viery.²⁶¹

15.4 Ako získať čnosť rozvážnosti

„Je viacero spôsobov, ako získať čnosť rozvážnosti, ale všetky vedú k jednému zdroju a tým je Pán Ježiš. Musíme sa ho dotknúť, stretnúť sa s ním tam, kde je.“²⁶²

Rozvážnosť teda môžem získať:

Zo Svätého písma a z učenia Cirkvi. Správne a dôležité je, aby sme Bibliu pravidelne čítali a dali sa ňou sprevádzať a viesť. V dôvernom styku s ňou nájdeme slová, ktoré nás osobitne oslovia a ktoré nám v určitých situáciách budú pomáhať. Biblia nám dáva usmernenia, ktoré človek potrebuje, aby mohol správne žiť.²⁶³ Kresťan prijíma Božie slovo od Cirkvi. Cirkev, ako opora pravdy, prijala od apoštolov Kristov slávnostný príkaz ohlasovať spasiteľnú pravdu.²⁶⁴

Modlitbou. Definujeme ju ako rozhovor s Bohom. On je zdrojom každého dobra, a teda aj rozvážnosti. Sami musíme prísť na to, ako sa správne modliť. Prvým prostriedkom je mlčanie. Duše oddané modlitbe milujú ticho. Modlitba sa však nedá vysvetliť, treba ju prežiť a vtedy ju človek pochopí. Iba tí ľudia, čo sa naučili modliť, vedia, aký je to dar.²⁶⁵ „Modlitba je totiž nástroj na prijímanie všetkých milostí, ktoré sa na nás prelievajú z Božieho prameňa dobrotivosti a lásky. Svojou správne vykonanou modlitbou vkladáš do Božích rúk meč, ktorým on sám za teba bojuje a víťazí.“²⁶⁶

Osobnou skúsenosťou, alebo sa poradím s inými. Iba nerozvážny človek sa učí na svojich vlastných chybách a nevie sa poučiť zo skúsenosti iných. Vo vede a technike je prax preberania poznatkov a skúsenosti bežná. V duchovnej oblasti, najmä pri nasledovaní Krista, si cudzie skúsenosti osvojujeme z duchovnej literatúry od svätcov alebo pomocou duchovného vedenia. Šťastný je človek, ktorý v živote stretol rozvážneho a svätého duchovného vodcu, ktorému uveril ako Kristovmu zástupcovi a ktorým sa necháva usmerňovať na ceste za Kristom.²⁶⁷

Sebadisciplínou. Tento aspekt sa často zanedbáva alebo podceňuje, a pritom je veľmi dôležitý. Vlastné city, sklony a vášne často získavajú prevahu nad rozumovými schopnosťami, a preto sebadisciplínou ich potrebujeme ovládať a dostať pod kontrolu.²⁶⁸

²⁶¹ Porov.: HARRINGTON, D. J.: *Evangelium podle Matouše*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2003, s. 381.

²⁶² LUSCOŇ, J.: *Tak, to som ja?* Poprad : Slza, 2000, s. 53.

²⁶³ Porov.: KARDINÁL RATZINGER, J.: *Boh a svet*. Trnava : SSV, 2002, s. 130.

²⁶⁴ Porov.: KKC : BOD 2032. Trnava : SSV, 1998. (s. 499).

²⁶⁵ Porov.: MATKA TERÉZIA : *Počúvaj, čo hovorí Láska*. Bratislava : LÚČ, 1999, s. 31.

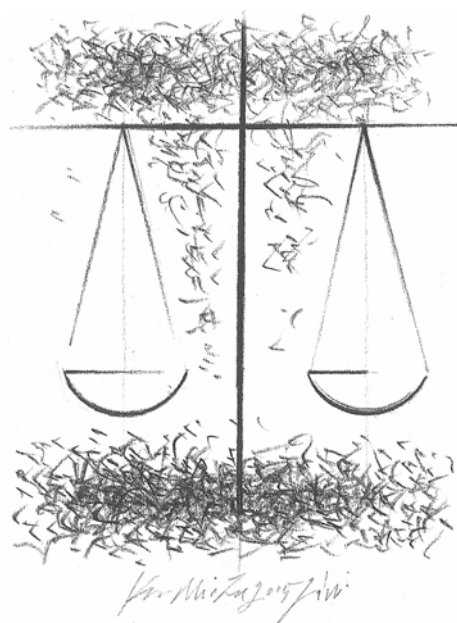
²⁶⁶ SCUPOLI, L.: *Duchovný zápas*. Bratislava : Vydavateľstvo Oto Németh, 2000, s. 129.

²⁶⁷ Porov.: FORGAN, V.: *O čnostiach*. Trnava : SSV, 1991, s. 41 - 42.

²⁶⁸ Porov.: HLINKA, A.: *Každý sa môže zmeniť*. Bratislava : DON BOSCO, 1994, s. 108.

Záver

Toto sú základné informácie o čnosti rozvážnosti. Z toho vyplýva, aká dôležitá je táto čnosť v živote každého človeka. Preto by sme mali našu snahu o zdokonalenie kresťanského života orientovať práve na čnosť rozvážnosti, aby sa stala našim trvalým vlastníctvom. Hlavne kňazi, ale nevyklučujúc nikoho, mali by si ju vyprosovať od Boha každý deň, aby ich chránil pred nepremyslenými krokmi, pred unáhlenými rozhodnutiami.

16 SPRAVODLIVOSŤ

Úvod²⁶⁹

Spravodlivosť je téma, o ktorej sa dnes veľa diskutuje, preto venujme jej pozornosť a dôkladnejšie ju rozanalyzujeme. Mnoho ľudí sa dnes pýta, či existuje ešte na zemi nejaká spravodlivosť, čo je to vlastne spravodlivosť a má vôbec nejaký význam? Tieto a podobné otázky si zasluhujú odpoveď.

16.1 Spravodlivosť vo Svätom písme

Spravodlivosť je jedna zo základných čností, ktorá je vysoko hodnotená v knihách Svätého písma. Boh sa vždy zľutoval nad ľuďmi, ktorí boli spravodliví. V biblickom chápaní je spravodlivý ten, kto sa vždy snaží plniť Božiu vôľu vo všetkom. Biblické dejiny predstavujú Boha, ktorý spravodlivo trestá bezbožných, no zmilúva sa nad čestnými a bohabojnými.

Keď malo všetko živé zahynúť pod vodami potopy, vybral si Boh Noema, ktorý bol „najspravodlivejší a najbezúhonnejší muž medzi svojimi súčasníkmi“ (Gn 6,9). Prikázal mu postaviť koráb. Po namáhavej a úmornej práci vstúpil Noe ako šesťsto-ročný so svojou rodinou do korábu. Keď sa zatvorili dvere korábu, nastala potopa. „I zahynulo každé telo, ktoré sa pohybovalo na zemi“ (Gn 7,21).

²⁶⁹ Porov.: HOLUBČÍK, D.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2004.